
	<p>Dr. habil Fejes Zsuzsanna egyetemi docens</p> <p>Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézet zsfejes@irsi.u-szeged.hu</p>	<p>ÁLLAMELMÉLET 5.lecke</p> <p>A konzervativizmus és a konzervatív állameszme</p>	<p>Olvasóidő 20 perc</p>
---	---	--	--

Kulcsszavak:

konzervativizmus, hagyománytisztelet, konzervatív emberkép, állandóság és változás, kollektivizmus, egyenlőség-egyenlőtlenség, konzervatív állameszmény, Edmund Burke, hierarchia, autoritás, organikus államfelfogás, érdekképviselet és korporativizmus, monarchia, bürokrácia, történeti alkotmány,

A konzervativizmus, a konzervatív állameszme

Konzervativizmus

Két-háromszáz éve megjelent eszmerendszer, aminek legfőbb értéke a létező megtartása, megóvása a változástól. Az elmélet a 18. század óta jelen van, de csak a 19. században kap nevet - egyrészt a francia La conservateur hetilap után, de az angol tory pártot is elkezdik konzervatív pártként emlegetni.

1.A konzervativizmus általános jellemzői - konzervatív gondolkodásmód

Mivel a konzervatív megközelítés szerint az **emberi tudás inkább gyakorlati**, sokáig nem fogalmaztak meg teóriákat. Ezt Mannheim Károly úgy foglalta össze, a konzervativizmus "nem az eszmék síkján mozog". Tulajdonképpen a további eszmék doktrínáira megfogalmazott válaszokkal kezdődött meg a konzervativizmus elméleteinek kialakítása, de azoktól eltérő módon, nem elvontan, hanem tény-alapúan.

Hegel: „Ami ésszerű, az valóságos; s ami valóságos az ésszerű.”

A legegyszerűbben úgy szemléltethető, hogy a liberális megközelítés szerint a jelen a jövő kezdete, a **konzervatív szerint a múlt folytatása**.

De Maistre ezt odáig viszi, hogy “a romlott jelent csak a megváltó régi visszaállításával lehet helyrehozni”, Burke úgy fogalmaz, a **stabilitás és a rend a tradíció és a hagyomány által lehet elérhető**.

A konzervativizmus a **változásban nem mindig a fejlődés lehetőségét látja, hanem a létező rend megbontását**.

1.1.A konzervatív emberkép

Szintén a liberális eszmének ellentmondva, a **konzervatív emberkép** szerint az egyén korlátozott. Mivel az egyén korlátozott, nem képes átfogó, tehát a társadalmat érintő tudás kialakítására, ebből következik, hogy a törvények megfogalmazására is képtelen, nem képes.

➔ ebből is fakad a **változás elítélése**, az azzal kapcsolatos szkepticizmus: ha nincs átfogó tudása sem képessége, akkor a működő már kialakított rend megváltoztatása szükségtelen, egyenesen rossz.

A konzervatív **emberkép tökéletlen egyént mutat**, ami nem is képes a tökéletesedésre, korlátolt és nem képes a változást felfogni sem - rendkívül pesszimista megközelítés.

1.2..Állandóság és változás

Az **állandóság és a stabilitás** eszméivel kapcsolatban három állásfoglalást tudunk megkülönböztetni:

- status quo: az épp fennálló, szent és sérthetetlen, védeni kell a változtatással szemben
- Múlt és jelen, ezek jelentik a ráhatást és változást amit ki kell védeni

1.3.Közösség és egyén

A konzervativizmus **kollektív gondolkodásmód**, de eltérő szinteken: egyes, főleg régebbi irányzatok az idézőjeles arisztokráciára, társadalmi elitre koncentrálnak, mások nemzetre, megint mások a népre. Van három közös pontjuk:

- a közösség a modern rendszerek előtti entitás
- A kohéziója érdektől független, népszellem, nemzetkarakter
- Történeti összetartozástudat jellemzi

Nem csak, hogy előtérbe helyezi a társadalmat az egyénnel szemben, kritikus az egyénpontúsággal. Nem az egyének határozzák meg a társadalmat, hanem a társadalom fogja befolyásolni az egyéneket.

1.4.Egyenlőség és egyenlőtlenség

A konzervatív megközelítés szerint az **emberek alapvetően egyenlőtlenek**, az egyenlőtlenségre törekvés csak a rend megbontását eredményezi, lsd forradalmak. Az egyenlőség az egyének természetes különbözősége miatt szinte elérhetetlen, az ilyen minőségű egyenlőség csak felszámolja az emberi sokszínűséget.

Emellett az egyenlőtlenség azért is elfogadható, mert **a hierarchia van hogy stabilitást jelent**, mint például egy társadalmi rendszerben is. A régi konzervativizmus egészen az államügyekben és a jogban is fenntartaná ezeket a különbségeket, az egyénnel szemben az állami autoritás kerül előtérbe.

A liberális megfontolással szemben, az egyéni szabadság az állami intézmények lerombolását eredményezi.

2.A konzervatív állameszmény

Két féle megközelítést tartunk számon, az egyik az intézményeket, a másik azok működését vizsgálja. A liberális megközelítés előbbit, a konzervatív az utóbbit kultiválja.

Organikus államfelfogás

Az államot gépként elgondoló elmélet, már Arisztotelész is foglalkozik vele, de kutatja például Salisbury is. Strukturális hasonlóságot vélnek felfedezni egy biológiai lény és az állam között.

Így pl:

- fej = uralkodó
- szív = vallás
- agy = tanács
- kéz = hadsereg

További hasonlóság az ezek közötti kölcsönhatás, plusz a fejlődés az idő múlásával. Az idő viszont különbözik, az ember évtizedekben az állam korszakokban fejlődik.

➔ megkülönböztetünk fiatal, energikus, és megfáradt, halódó államokat, illetve olyanokat akik megrekedtek a fejlődésben

Az állam fejlődését az egyén és az eszmék nem befolyásolhatják.

Az állam emellett egyfajta személy-mivoltot kap, kialakul az állam, mint jogi személyiség felfogása, először Savigny munkásságában. Ebből következett hogy az uralmi viszony lehet jogviszony, az állami berendezkedés jogrend.

3.Egyes állami intézmények

3.1.Érdekképviselő és korporativizmus

Lényege, **hogy egy társadalmi réteg érdeke se nyomja el egy másikét**, mivel az érdekkülönbözeten alapuló viszálykodás a rend megbomlásához vezethet.

- ➔ **parlamentarizmus negatív megítélése**, hiszen az a viták helyszíne
- ➔ teljes **szólás- és sajtószabadság egyes elméletek szerint korlátozható** kellene legyen
- ➔ a **választójog szintén**, hiszem a művelt és műveletlen ember egy szintre helyezését jelenti annak általánossá tétele

Ezekkel szemben olyan intézményi megoldásokat helyez előtérbe, amik mérsékelik az érdekkifejezés heveségét – pl kétkamarás parlament, ahol a két ház fékezi egymást.

Egyes megközelítés szerint még egyes csoportok politikai érdekképviselőire sincs szükség, hiszen a hatalom gyakorlóinak feladata hogy semlegesesen minden réteg érdekét szem előtt tartva cselekedjen.

3.2.Monarchia

Az **állam személyisége fizikailag, ténylegesen testet ölt**. Az uralkodót szereti a konzervativizmus, mert egyrészt **történeti jellegű, öröklődő**, tehát nem szabad akarattal választott, és ő egy olyan semleges szereplő lehet az államszervezet csúcsán aki képes az érdekek figyelembe vételére. Extra pozitívum, hogy a monarchiák nehezen változnak.

3.3. Bürokrácia

Főleg a 19. századi német konzervativizmus vonzódik az elképzeléshez, mivel a bürokrácia nagyon **kemény hierarchiát és szabályrendszert** jelent, ami magában elfojtja az esetleges érdekkülönbözetből fakadó konfliktusokat.

3.4.Történeti alkotmány és történeti jog

Ősi eredet és történetiség.

Az alkotmány kvázi az állam szelleme, tényleges működést összegez. Minél régebb óta áll fenn, annál hosszabb időintervallum bizonyítja, hogy **ténylegesen működik**.

„Évszázadok munkája”, „hallgatólagosan elfogadott hosszú gyakorlatban érvényesülő kompromisszumok rendszere”

Ajánlott és felhasznált irodalom:

- Egresi Katalin – Pongrácz Alex – Szigeti Péter – Takács Péter (szerk.): Államelmélet I. SZEE DF ÁK, Jogelméleti Tanszék, Győr, 2016. Elérhető: <https://jet.sze.hu/kezdolap>
- Egedy Gergely: Gondolatok a nemzetről. A politikai és a kulturális megközelítés... Elérhető: <http://mek.oszk.hu/17200/17257/17257.pdf> 70-80. o.
- Fejes, Zs. – Szalai, A. (szerk.): Államközi kapcsolatok. Szeged, Magyarország, Iurisperitus Kiadó, 3. és 4. fejezet. Elérhető: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=91320>
- Paczolay Péter: Államelmélet I. Machiavelli és az államfogalom születése. Korona Kiadó, 1998.
- Takács Péter: Államelmélet a XIX-XX. században. Georg Jellinek elmélete. Elérhető: <https://core.ac.uk/download/pdf/159127065.pdf>
- Tóth J. Zoltán: Állam- és jogelmélet. Patrocinium, Budapest, 2019.

Ellenőrző kérdések:

1. Mutassa be konzervativizmus ideológia jelentését!
2. Milyen értékek kapcsolódnak a konzervativizmushoz?
3. Mutassa be a konzervatív emberképet!
4. Ismertesse a konzervatív állameszményt!
5. Mi a jelentősége Edmund Burke munkásságának az államelméletben?
6. Milyen konzervatív állami intézményeket ismer? Mutassa be!
7. Mit értünk organikus államfelfogás alatt?
8. Mit jelent a konzervativizmusban az érdekképviselő, korporativizmus fogalma?
9. Mi a jelentősége a történeti alkotmánynak a konzervatív állameszményben!
10. Mit értünk kollektívizmus alatt a konzervatív ideológiában?

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE